
KÖNYVJELZŐ

**RECHNITZER JÁNOS – SMAHÓ MELINDA
(SZERK.):
UNIRÉGIÓ – EGYETEMEK A HATÁR MENTI
EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN**

(MTA RKK, Pécs–Győr, 2007, 312 o.)

MAROSI ILDIKÓ

EGYETEMEK RÉGIÓJA „GÓRCSÓ” ALATT

Egy térség, régió, ország, kontinens versenyképessége, fejlődési lehetőségei az emberi erőforrások hatékony működésén alapulnak. A felsőoktatási intézmények létükkel, tevékenységükkel határozzák meg a gazdaság működését, alakítják az egyéni karrier-lehetőségeket és a társadalmi mobilitást. Jelentős szerepet játszanak környezetük fejlődésében, tudást generálnak, kultúrát közvetítenek, és hasznos és értékes szakembereket nyújtanak a munkaerőpiac számára. A globalizációval egyidőben a tudás jól eladható árucikké vált, és a folyamatok következtében a hallgatók is és az egyetemek is változnak.

A Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja 2007-ben jelentette meg a már külalakjában is figyelemfelhívó, igényes, fűzött, keménykötéses megjelenésben Rechnitzer János – Smahó Melinda szerkesztésével „Unirégió – Egyetemek a határ menti együttműködésben” című kötetét magyar (sárga borító) és német nyelven (világoskék borító).

Az előszó Prof. Dr. Rechnitzer János munkája, amely keretül szolgál a könyv egészének megértéséhez, a témakörök összefogásának indoklásához és teszi kíváncsivá az olvasót. A kötet az „Unirégió” nevű kutatási projekt céljait és eredményeit foglalja össze, amely a Bécs–Pozsony–Győr–Sopron–Szombathely térség, mint egy közép-európai növekedési csomópont lehetőségeire, a tudáshordozók felmérésére, összehasonlítására, a határ régióban a szakmai, gazdasági, társadalmi szereplők együttműködési lehetőségeinek – regionális beágyazottságának függvényében történő – feltárására irányult.

A kötet négy fő részre, azokon belül több fejezetre tagolódik. Az első rész „A régió és az egyetem” címet viseli, a második rész az egyetemeket ismerteti a régióban, a harmadik rész témája az egyetemek a határ osztrák oldalán. Az utolsó részt a függelék alkotja.

A kötet terjedelmének több mint felét kitevő első rész Rechnitzer János – Smahó Melinda szerzőpáros: „A felsőoktatás szerkezete és együttműködési irányai a Nyugat-Dunántúlon” című fejezettel indul. A szerzők elemzik az európai regionális fejlődés és a felsőoktatás összefüggését, a regionális szerkezet sajátosságait. A Nyugat-dunántúli régió felsőoktatásának, az itt található intézmények lokális, intraregionális, interregionális, valamint határ menti kapcsolatainak bemutatása után a tudásrégióra, egyetemrégióra, határrégióra vonatkozóan az együttműködések jövőbeli irányaira tesznek megszívlelendő ajánlásokat.

A második fejezetben Mezei Katalin a felsőoktatás és a területi fejlődés kapcsolatának elméleti összefüggéseit mutatja be. Technológiai-gazdasági-politikai változások mentén kijelöli az európai egyetemfejlődés mérföldköveit a középkortól napjainkig. Az egyetemi funkciókat vizsgáló közgazdasági iskolák és eredményeik bemutatásával értékeli az egyetemi oktatás és kutatás gazdasági-társadalmi hatásait, illetve az egyetemek társadalmi felelősségének területi vetületeit vizsgáló kutatások, szakirodalom eredményeit. Összefoglalja a legfontosabb termelési tényező: az információ és a tudás előállító, tároló és transzferáló felsőoktatásnak a helyi és globális gazdaság összekapcsolásában játszott szerepére irányuló hatásait. Értékelő céllal veszi számba az egyetem hatásának (helyi és regionális) fejlesztési, tudás-, valamint egyéb hatások felmérésére irányuló elemzéseket. A vizsgált hatásokról teljes képet ad és további kutatási irányokat fogalmaz meg.

Hardi Tamás a harmadik fejezetben a Nyugat-dunántúli felsőoktatási vonzaskörzetekkel foglalkozik. Az a kérdés irányítja, hogy a hallgató milyen szempontokat vesz figyelembe a felsőoktatási intézmény kiválasztásánál, mekkora az iskolaválasztás jelentősége a későbbi migráció tekintetében. Az iskolaválasztás térbeli törvényszerűségei a társadalom térbeli folyamatainak megértéséhez és a felsőoktatási piaci verseny átlátásához nyújtanak segítséget. Szemlélteti a régióból felvett hallgatók továbbtanulási irányait, nyomon követi a saját régióban továbbtanulók számának változását, vizsgálja a felvettek lakóhelyének településtípusonkénti megoszlását, valamint azt, hogy hol tanulnak a régió fiataljai. Az észak-dunántúli intézményi, kari vonzaskörzetek, azok átalakulása és jellemzői, a karok kistérségi piaci részese-de bemutatásán keresztül jut el a felsőoktatási – regionalizálódó – piaci sajátosságok összefoglalásához.

A negyedik fejezetben Páthy Ádám és Tóth Péter a hallgatói életkörülmények – anyagi helyzet, életminőség, lakásviszonyok, fogyasztási szerkezet, utazási, közlekedési szokások – vizsgálata mellett arra keresik a választ, hogy a régió elhelyezkedése, az intézményi lehetőségek (ösztöndíj) és a hallgatók személyes kompetenciái – nyelvismeret, munkavállalás, jövőkép, külföldi kapcsolatok – milyen befolyást gyakorolnak a hallgatók jövőbeni mobilitási motivációjára.

A kötet a régió egyetemeinek interjúk alapján íródott bemutatásával folytatódik. Bertalan Laura – Bősze Viktória – Reisinger Adrienn – Tóth Péter a Nyugat-Magyarországi Egyetemről készített tanulmányában tárja elének az intézmény főbb jellemzőit (karok, hallgatói és oktatói létszámok alakulása), az intézményi karok kutatási és nemzetközi kapcsolatait, a külföldre irányuló hallgatói mobilitást és oktatócserét.

A Széchenyi István Egyetemet Smahó Melinda mutatja be munkájában. Ismerteti az intézmény főbb jellemzőit, a hallgatói létszám alakulását, az intézmény szervezeti felépítését, az oktatókra vonatkozó legfontosabb adatokat, a képzési profilok alakulását, az intézményi kutatási irányokat. Bepillantást nyerünk a folyamatosan bővülő nemzetközi, határ menti kapcsolatok, szerződéses kapcsolatok, ösztöndíjprogramok, a határ menti oktatási és kutatási projektek területébe is. A szerző nem feledkezik meg a régió gazdasági és egyéb oktatási intézményeivel, a várossal és a megyével való együttműködés szerepéről sem.

Birkner Zoltán „Zalai egyetem” cím alatt határozza meg Zala megye és a régió helyzetét, gyűjti össze a megyében működő – a BGF Pénzügyi és Számviteli Főiskolai Kar Zalaegerszegi Intézet, a PTE Egészségtudományi Kar Zalaegerszegi Képzési Központ, a BME Gépészmérnöki Kar Zalaegerszegi Képzés, a Pannon Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar, valamint ugyancsak a Pannon Egyetem Nagykanizsai Telephely – intézmények legfőbb jellemzőit, hallgatói és oktatói létszámadatokat, képzési szerkezetet. Az intézmények nemzetközi és regionális kapcsolatait egy alfejezetben értékeli.

A nyolcadik fejezetben Rechnitzer János és Smahó Melinda a (még egyelőre önálló) Bersenyi Dániel Főiskolát ismerteti az előző intézményeknél megismert szempontok: az intézmény főbb jellemzői, a hallgatói, oktatói létszámok alakulása, kutatási tevékenységek, nemzetközi, regionális kapcsolatok alapján.

Fáth János „Egyetem, város, régió bécsi regionális nézőpontból” című fejezetében az osztrák Unirégió projekt kérdésfeltevésére, az eredmények értelmezésére, az egyetemek regionális szerepére (oktatás és kutatás) irányuló elvárásokra, az oktatás és a gyakorlat egymáshoz való közeledésével szembeni fenntartásokra irányítja a figyelmet. Munkájában ismerteti az osztrák intézmények közül a régi alapítású és az új egyetemeket, főiskolákat. A Bécsi Műszaki Egyetem mellett bemutatásra kerülnek a Bécsi Közgazdaságtudományi Egyetem (világklasszis egyetem, „Weltklasseuniversität”) legfőbb jellemzőit a képzési és kutatási irányok, valamint a regionális fejlődésben, a nemzetköziségben (európai és globális) betöltött szerepek.

Gerhard Strohmeier „Az egyetemi profilalakítás és a tudástranszfer szerepe a regionális fejlesztésben” címet viselő fejezetben az Unirégió projekt osztrák oldali eredményeit foglalja össze a következő témacsoportokban: vizsgálja a felsőoktatási intézmények és a régiók fokozott együttműködési törekvéseinek háttérben álló társadalmi rendet, a tudásrégiók és a régiók tudásalapú fejlesztésének európai stratégiáit. Értékeli a felsőoktatási reform ausztriai folyamatát, összehasonlítja a Bécsi régió és a Nyugat-magyarországi felsőoktatási intézmények helyzetét, a felsőoktatási intézményeknek a regionális fejlesztésre gyakorolt hatását és feladatait. Emellett felsorakoztatja a felsőoktatási és a regionális fejlesztési intézmények együttműködésének lehetőségeit és akadályait, a szereplők szemléletváltását az együttműködések terén, végül ajánlásokat és stratégiai utalásokat fogalmaz meg a felsőoktatás és a régió közötti kapcsolatok intézményesítésére.

Az igen tartalmas könyv a függelékkal zárul, amely felsorakoztatja a Nyugat-dunántúli régió felsőoktatási intézményeit, a könyvben gyakran előforduló intéz-

ményneveket, a hallgatók körében a kutatás során használt kérdőívet, Szabó Imréné által válogatott bibliográfiát, valamint a kötet szerzőinek névsorát.

A könyv összességében igen érdekes és tartalmas, a szakmában eddig mostohán kezelt témát ölel fel¹. A kutatás eredményei, módszerei és megállapításai a Nyugat-dunántúli és a Bécsi régió intézményein kívül szélesebb körben is hasznosíthatók az intézményi fejlesztési tervek, stratégiák készítésében. Tanulságos és érdekes lehetne az ország más régióinak hasonló módon történő kutatása, az eredmények összevetése is.

A kötet felépítése arányos, logikus, tükrözi a kutatás célját, stílusa gördülékeny, jól követhető. Külön erénye a könyvnek az igényes szerkesztési munka, a témához illeszkedő nagy mennyiségű táblázatok, ábrák, grafikonok, amelyek szemléltetően támasztják alá az empirikus kutatást. Rengeteg a felhasznált irodalom megjelenítése, amely egyfelől a szerzők jártasságáról tanúskodik, másrészt segíti a témában komolyabban elmélyülni szándékozó olvasót. Bátran és jó szívvvel ajánlom a felsőoktatás, a regionális fejlesztés, a felsőoktatás és a régió kapcsolata, a határmentiség iránt érdeklődők és a témával mélyebben foglalkozni kívánó szakemberek, hallgatók számára egyaránt.

Jegyzetek

¹ A regionális egyetem fogalmi meghatározására Kozma Tamás tett kísérletet (OKI, Kutatás Közben, No. 233).